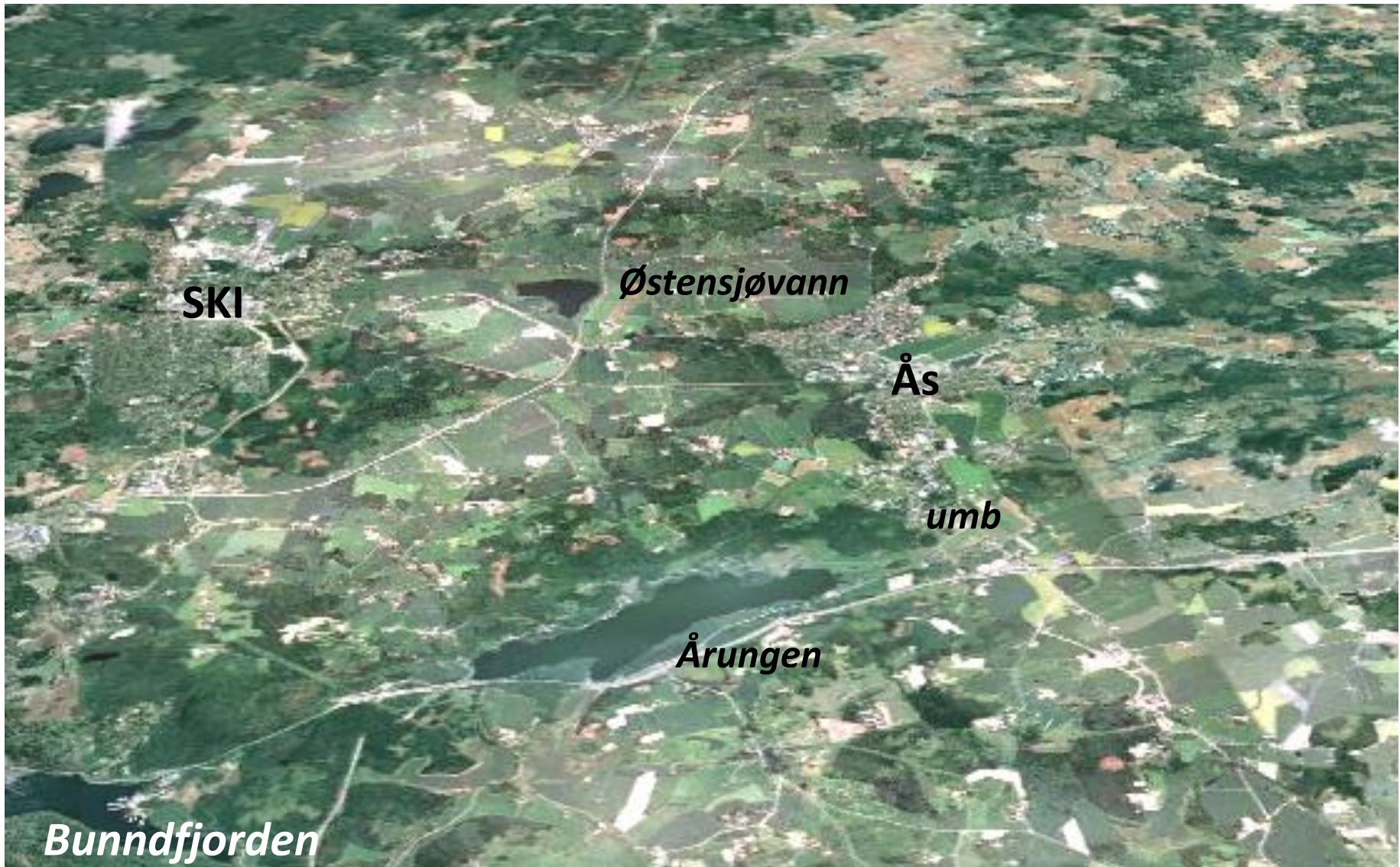

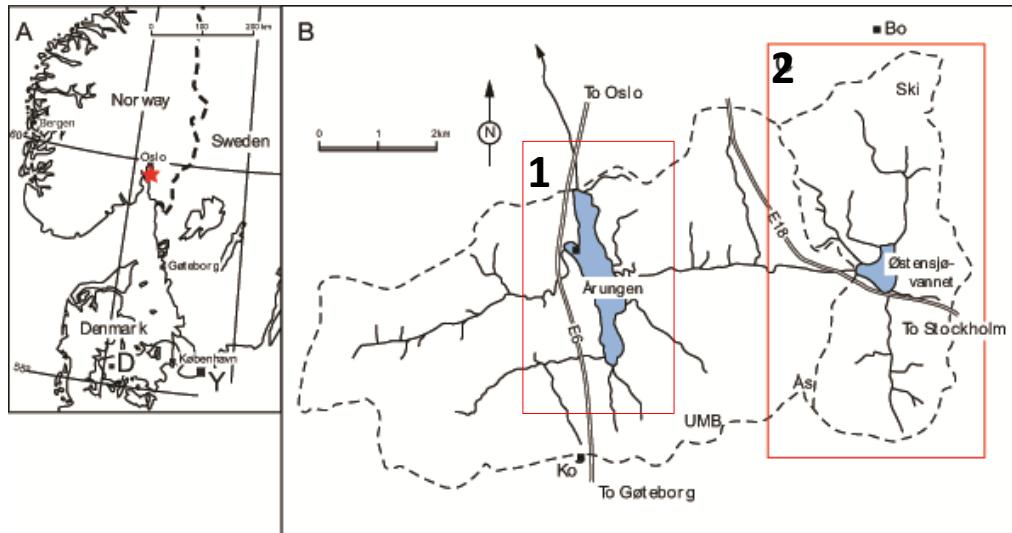
*Holøsen variasjon i sedimentasjonsrater,
i to innsjøer, beliggende under marin grense.*

Innhold:

- **Mer om lokalitetene – Årungens nedbørfelt,**
og litt fra noen tjern i søndre Vestfold og sørøstre Telemark.
- **Beregning av sedimentasjonsrater:**
'Inn/ut' budsjett – oppholdstid.
Kronologi (C14 – pollenanalyse – andre metoder).
- **Prosesser som kontrollerer sedimentasjonen:**
'Naturlige' forhold / menneskeskapte ?

Holosen variasjon i sedimentasjonsrater,

Isavsmelting :

- A. Bre - land-hav
ca. 11 000 fn.

Landhevning:

- B. Land – hav ca. 8900 fn.
(Åpen fjord-fase)

- C. Land – hav ca. 7500 fn.
(Lukket fjord-fase)

1. Årungen

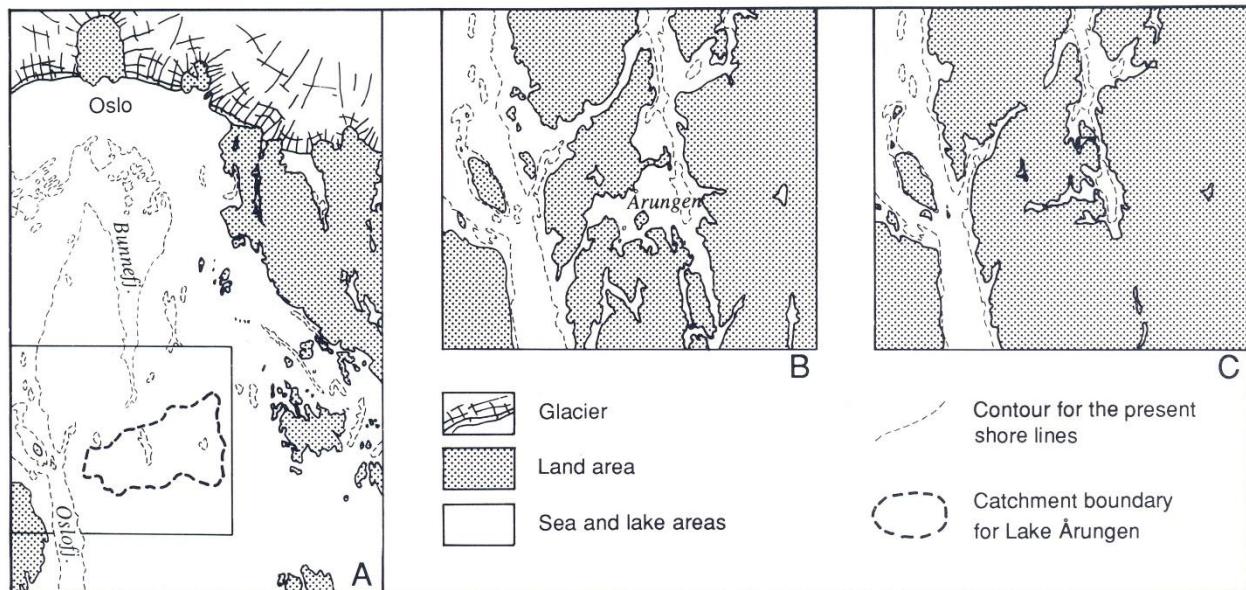
(Abrahamsen et al. 1995).

(Nybakken 1985)

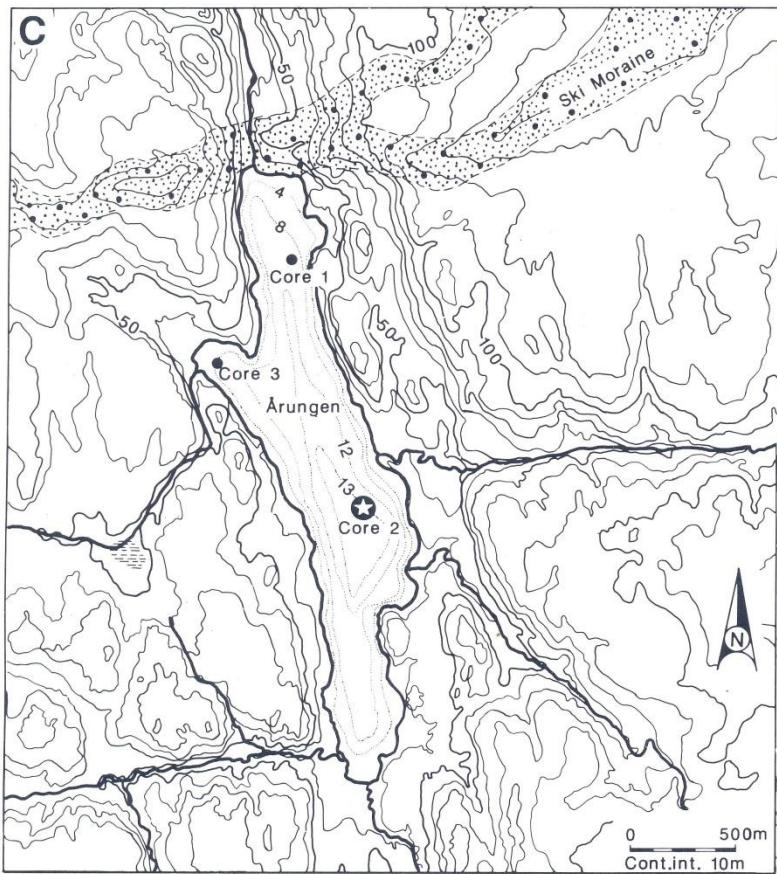
(Skogheim & Erlandsen 1984)

2. Østensjøvann

Prosjektstart 2003 --

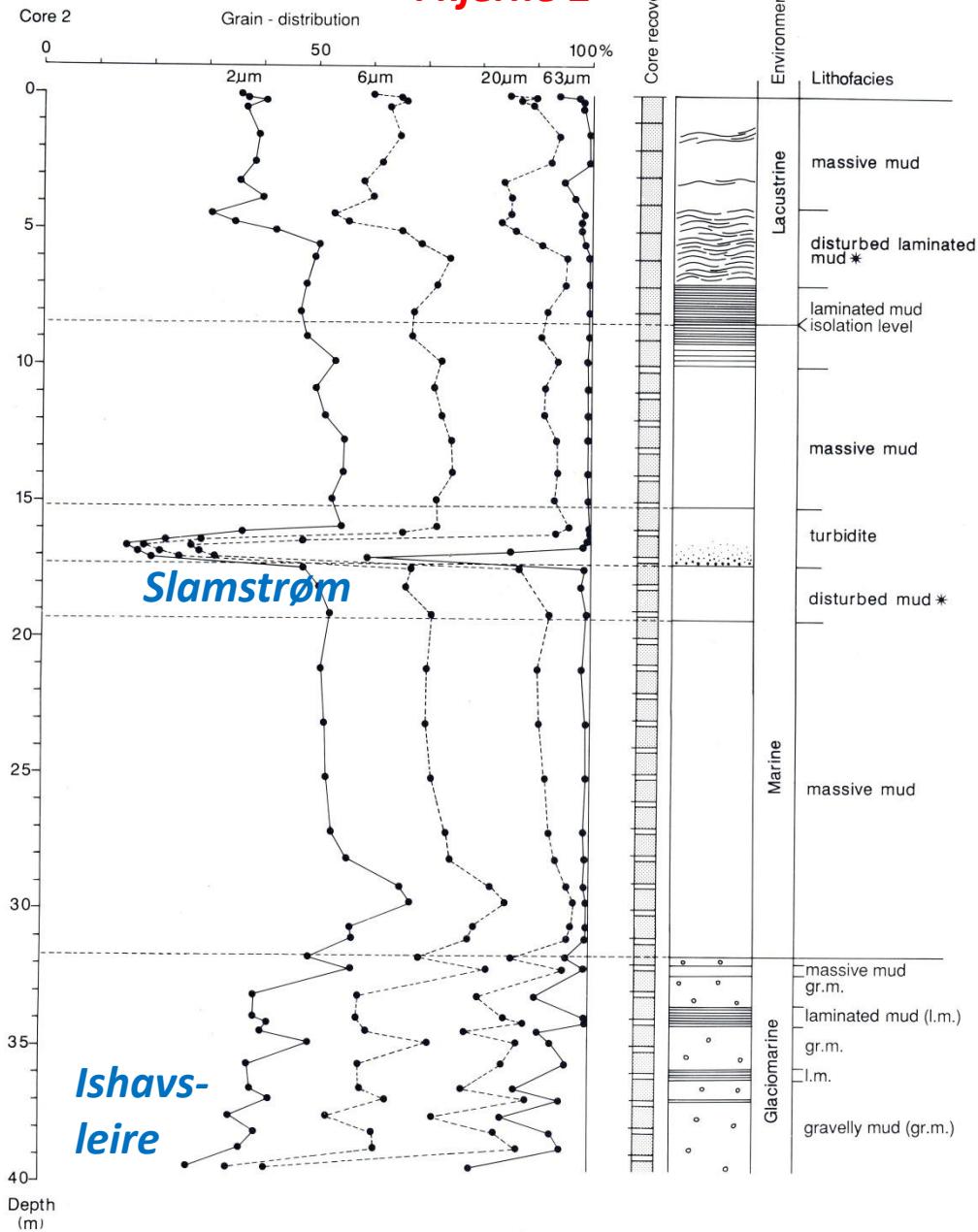
Årungen

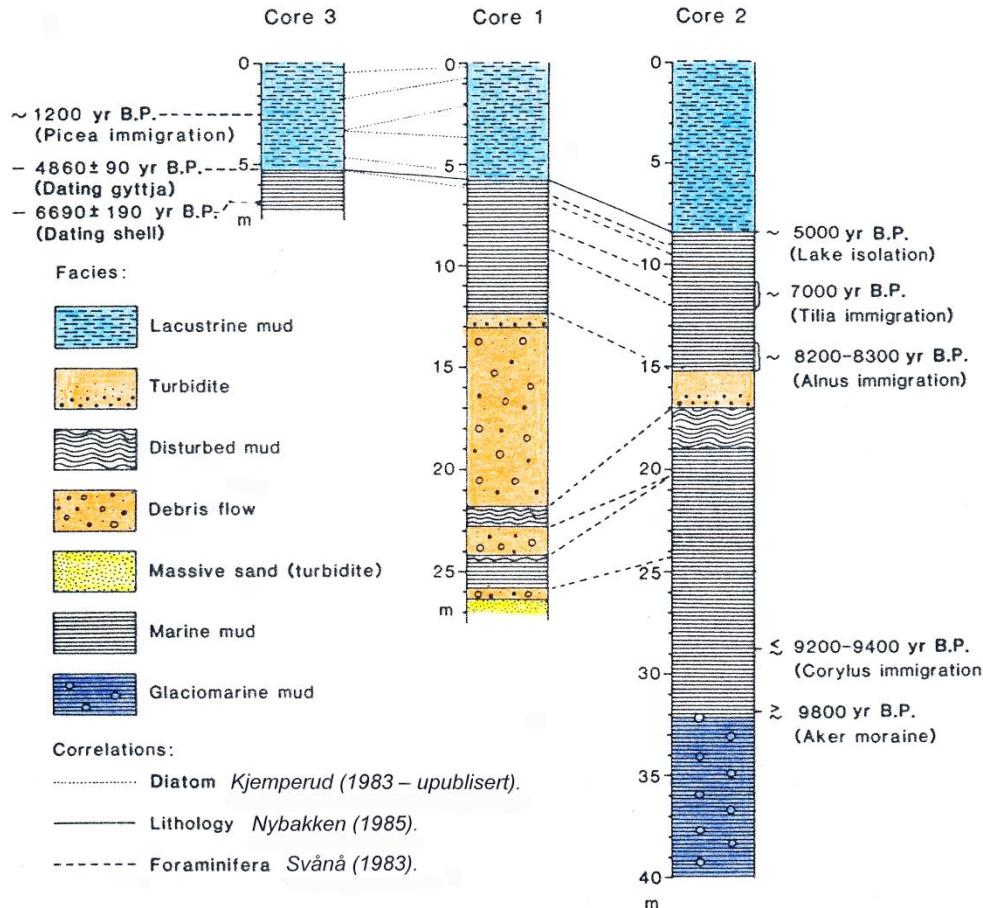
Topografien rundt - og i Årungen.

Kjerne 1 og 2 er hentet med 54 mm stempelbor (NGI), fra dypeste del av innsjøen (ca. – 13 m).

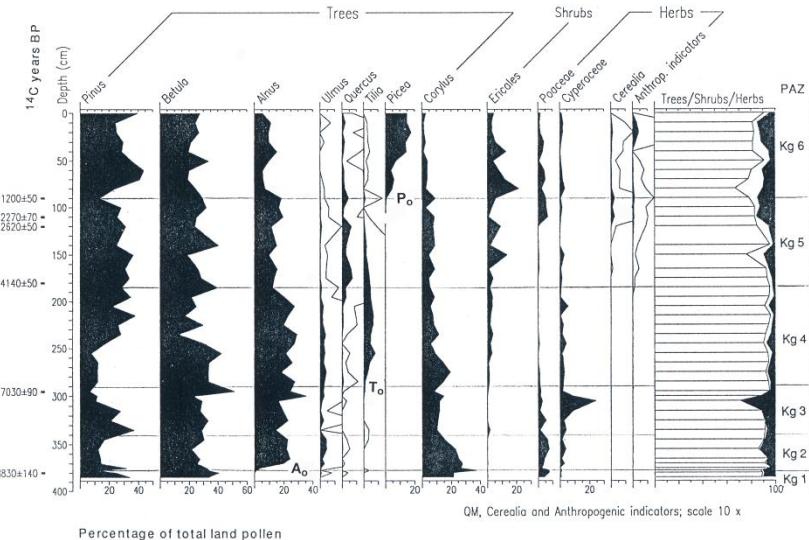
Kornfordeling og lagdeling i kjerne 2

Stratigrafi og kronologi

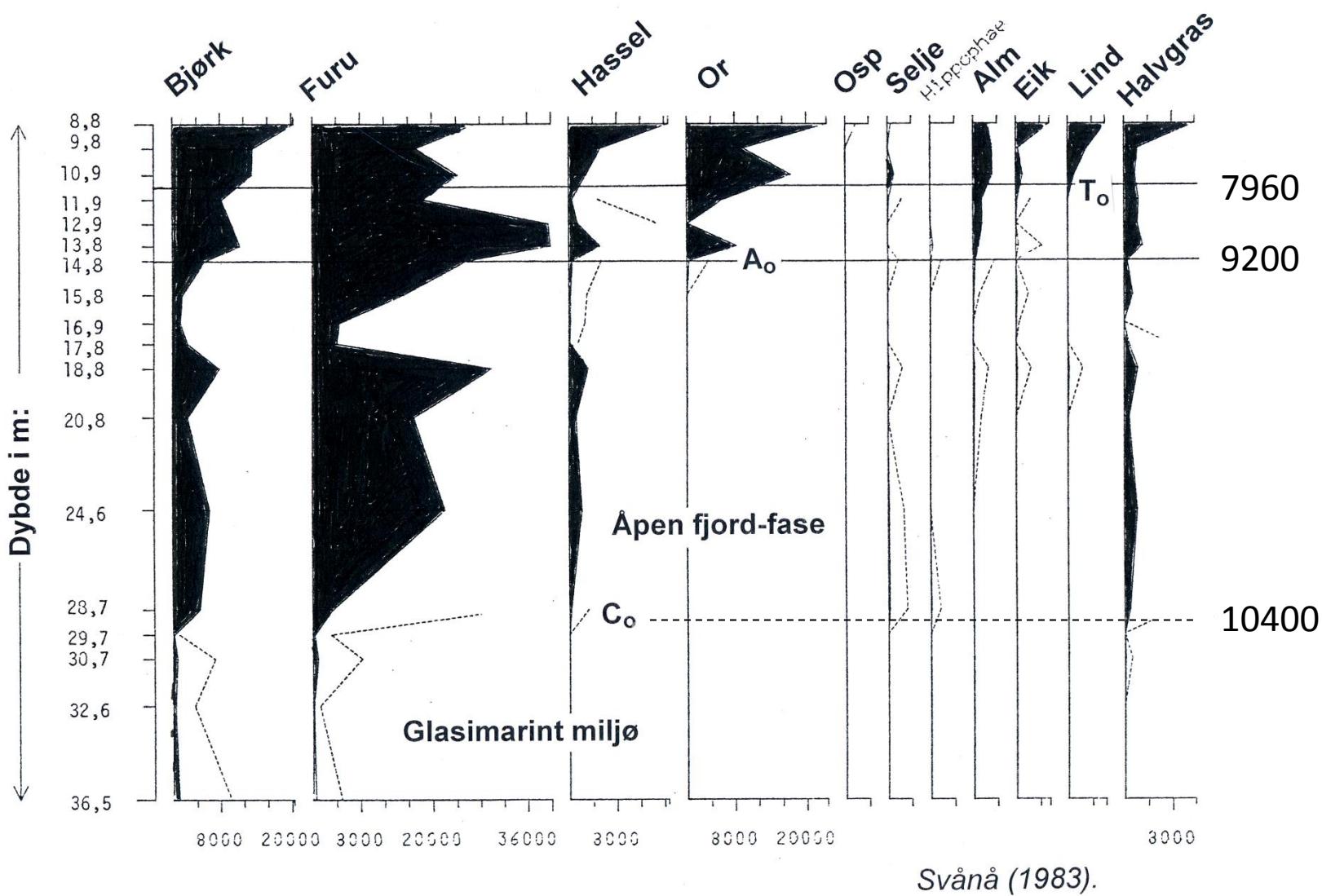
Korsegarden bog, Akershus, Norway
Selected pollen percentages
Analyst: R. Sørensen 1985

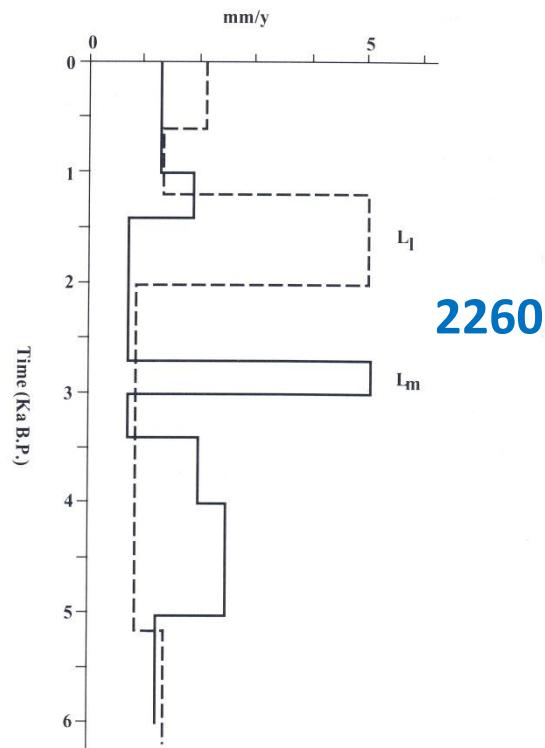
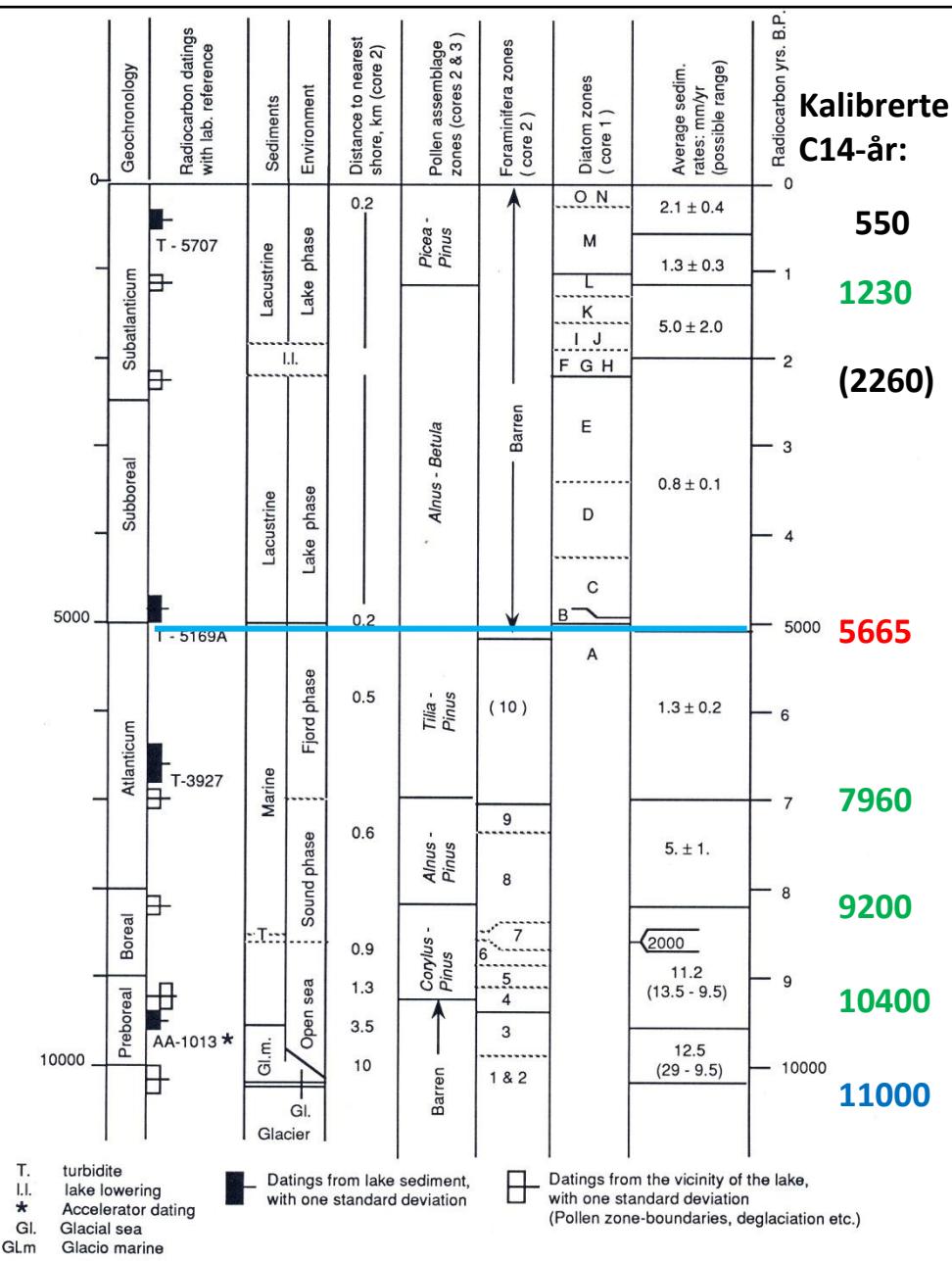
Kronologi i ferskvanns-sedimentene: **Kjerne 3 og pollenanalyse**

Kronologi i marine sedimenter: **Kjerne 2 og pollenanalyse**

Vegetasjonshistorien og kronologi

Årungen - miljø & sed. rater

To alternative sedimentasjonsmodeller

Heltrukken linje: Magneto-stratigrafisk kronologi.

Stiplet linje: C-14 kronologi av ‘tappingshendelsen’.

Østensjøvann i Ås – 91 m o.h.

Innsjøen sett fra sør – med ‘Ski-morenen’ i horisonten.

Bak fotografen ligger et stort felt med gravhauger fra jernalderen.

Pollenanalysen indikerer korndyrking fra sen neolittisk tid (ca. 4500 år fn.)

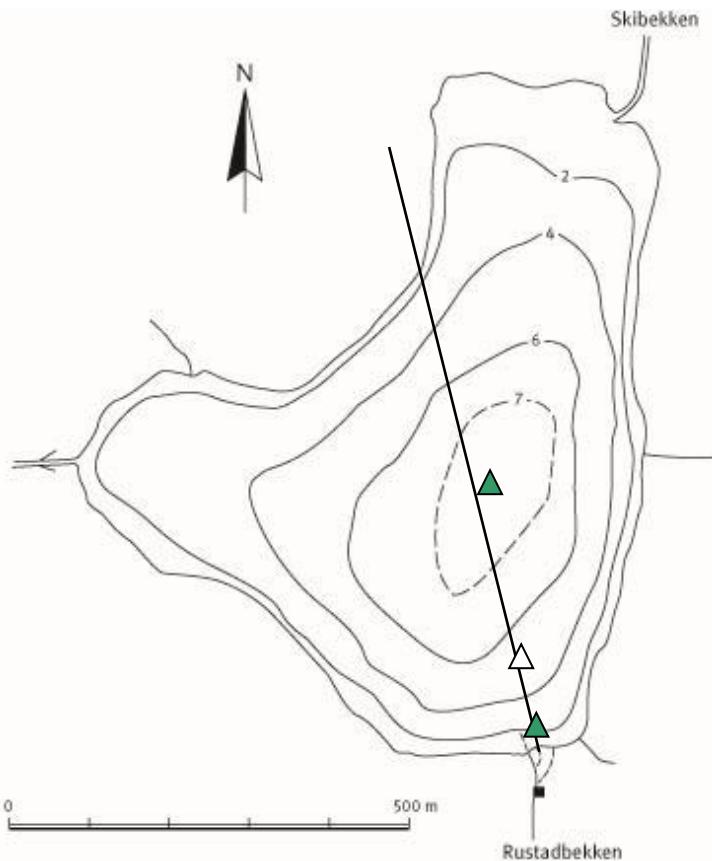
Arkeologiske funn tyder på gårdsanlegg fra bronsealder.

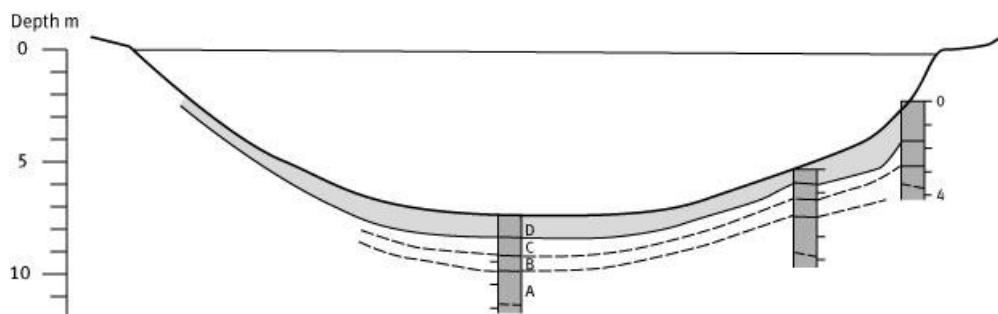
Gamle kart (fra 1870) viser at kulturlandskapet har endret seg lite i de siste 150 år, men driftsformen har endret seg dramatisk – fra vekselbruk med mye husdyr til ensidig korndyrking i de siste 50 år.

Jernploger og en del andre ‘moderne’ landbruksmaskiner ble introdusert mellom 1800 og 1850 i denne regionen – en teknisk revolusjon.

Østensjøvann, 91 m s.h.

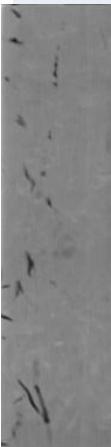

Batymetrisk kart over Østensjøvann
(dypde-konturer; 2 m),
og tverrsnitt av innsjøen med
borepunkter (triangler).

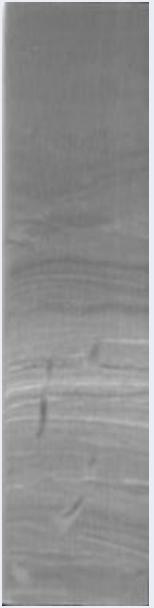
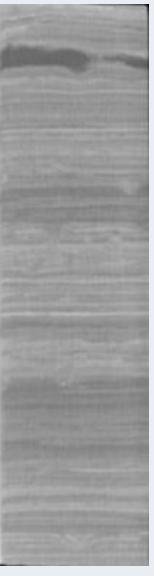

Tverrsnitt av innsjøen med borepunkter
(søyler med inndeling i sediment-enheter).
Øvre enhet er rastrert
(100 m mellom hver registrering).

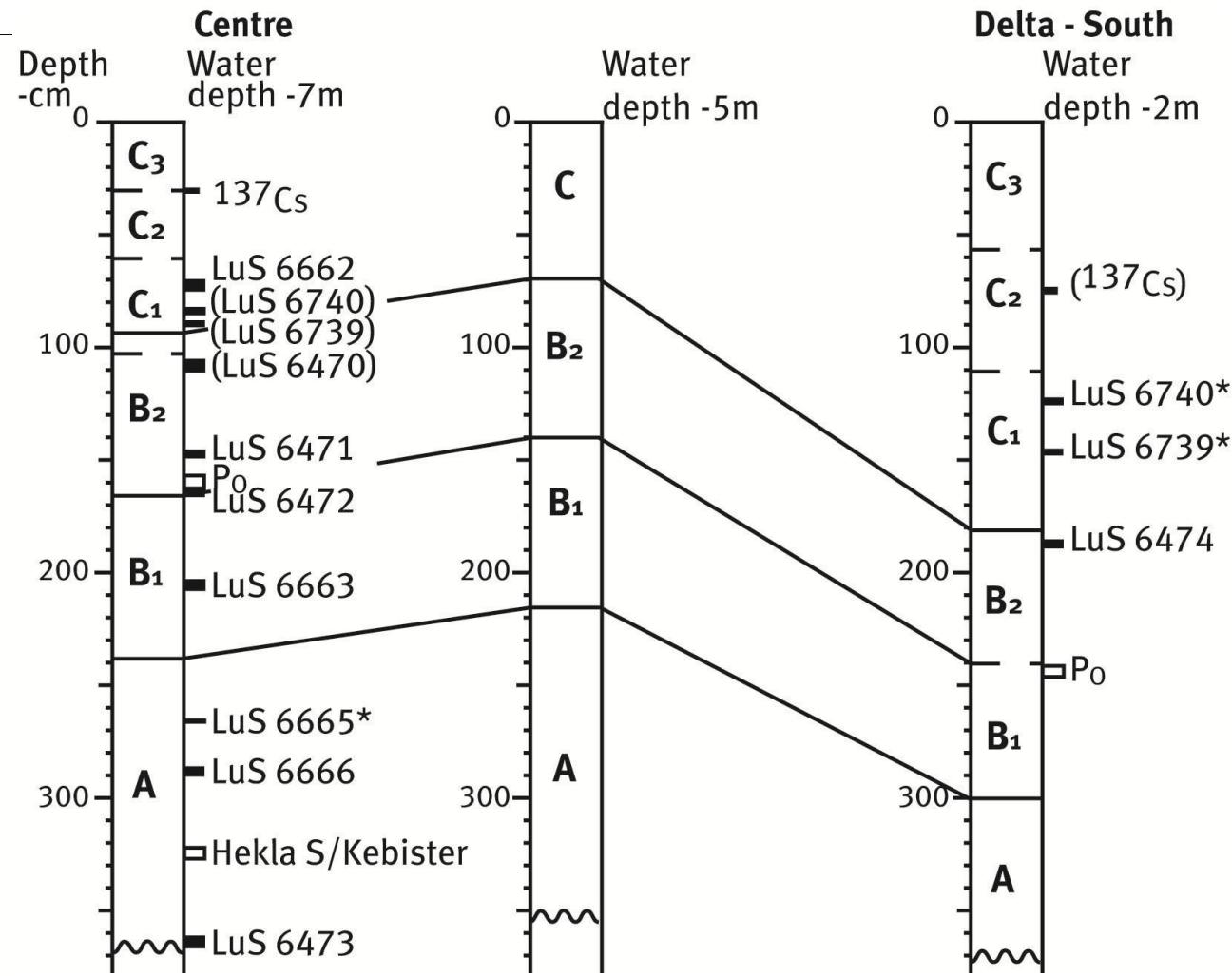
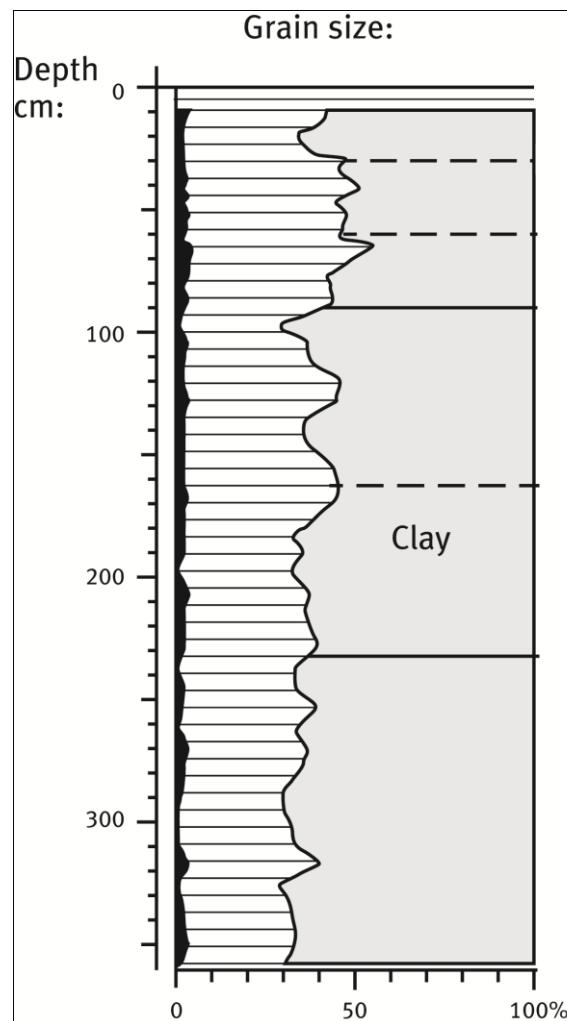
Sedimentbeskrivelse - 1

Sedim. image:	Depth ,cm:	Age – calibr. yrs:	Unit Description:
	25	AD 1980 AD 1963	Unit C – upper part, representing modern agricultural management, with strong erosion, and pollution from both farms and urban areas. Timespan represented is ca- AD 1980 – 1940. ¹³⁷ Cs-date = 1963 Maximum loading of sediments and pollution. Black layers (FeS_x) are common, indicating frequent anoxic conditions in the bottom waters. Grain-size distribution: ca. 2 % sand, 35-45 % silt, and 50-55 % clay. Maximum contents of available phosphorous, but minimum biogenic silica and low C/N ratios, indicate domination of blue-green algae and <i>Pediastrum</i> over diatoms(Meyers & Teranes 2001).
	45	ca. AD 1940	Some gas (methane) production.
	125	ca. AD 1180	Unit B2 – middle part, representing Late Medieval conditions, with moderate agricultural activity and little erosion. Timespan represented is ca- AD 1180 – 940. Massive clay gyttja (ca. 13 % TOC) with traces of gas escape features (black lines in the image), and/or bioturbation. Grain-size distribution: ca. 2 % sand, 30-40 % silt, and 55-65 % clay. Moderate contents of available phosphorous, high biogenic silica indicate high diatom production. High C/N ratios indicate some terrestrial input, which coincide with maximum distribution of Norway spruce (<i>Picea</i>) in the surroundings.
	145	ca. AD 940	

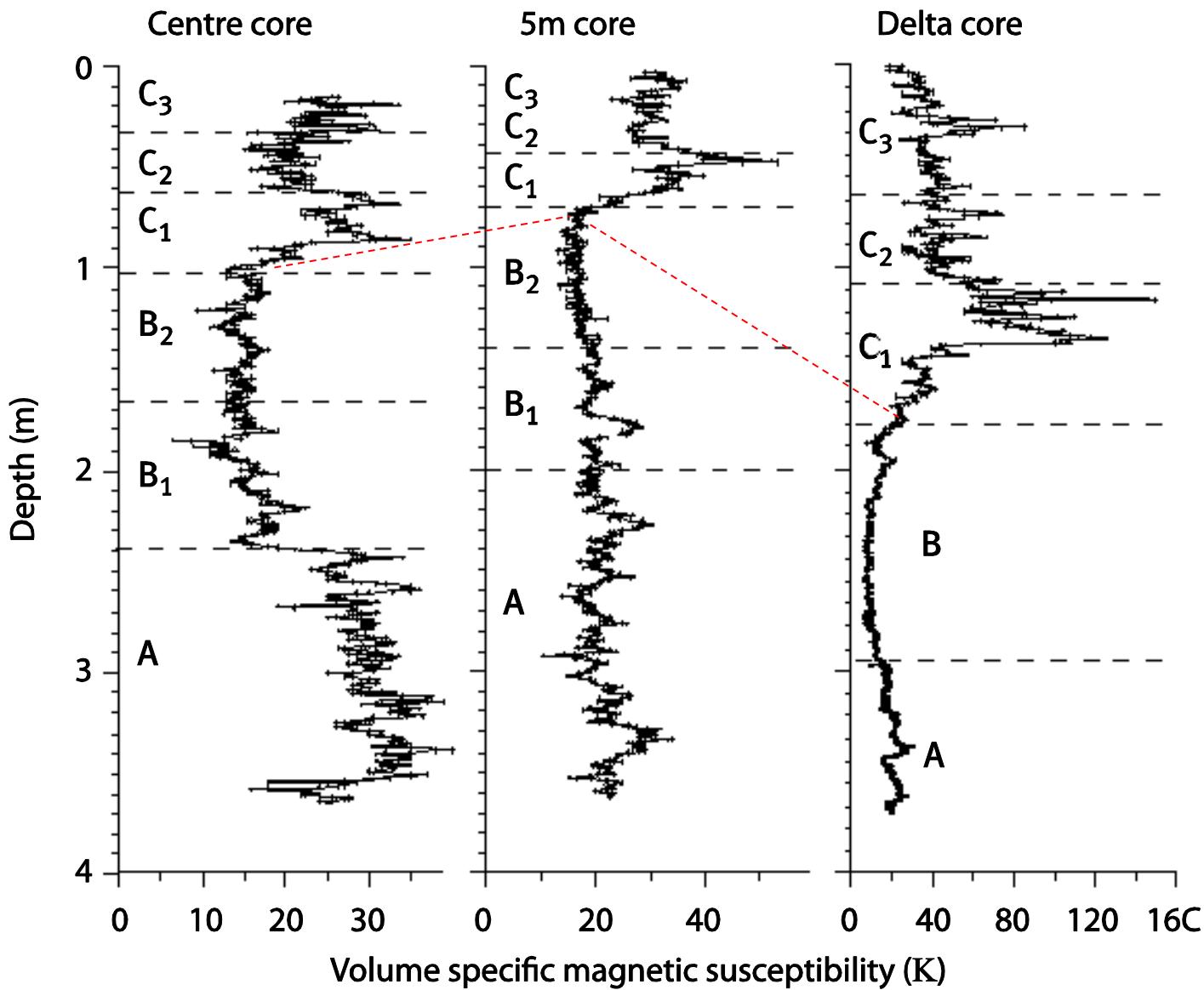
Sedimentbeskrivelse - 2

	205	ca. AD 70	<p>Unit B1 – middle part, representing Younger Iron Age, with continuous farming and cattle-grazing in the area.</p> <p>Timespan represented is ca.- AD 70 – 220 BC.</p> <p>The unit is transitional, changing from massive clay gyttja (high TOC, but low C/N ratios) to diffuse lamination with low TOC contents.</p> <p>High contents of charcoal (see pollen-diagram) indicate that this is a period of land clearance.</p> <p>Grain-size distribution: ca. 2 % sand, ca. 35 % silt, and ca. 63 % clay.</p> <p>Moderate - low contents of available phosphorous and biogenic silica.</p>
	225	ca. 220 BC	
	265	805-895 BC	<p>Unit A – upper part, representing Bronze Age and early farming.</p> <p><i>LuS 6665-B = 805 –895 BC (C14-datering)</i></p> <p>(macro-remains of grasses and herbs; black in image)</p> <p>Timespan represented is ca.- 800 – 1170 BC.</p> <p>The first grain-growing in the region is dated back to ca. 4000 years BP (see pollen-diagram), but the first phase of continuous farming is recorded from ca. 3200 years BP. However, unit A represents an almost unaffected ecosystem with sedimentation rates of ca. 0.6 mm yr⁻¹, low – oscillating contents of TOC and C/N ratios, and 65-70 % clay. The bottom waters must have been anoxic, preserving a possible annual lamination.</p>
	285	ca. 1170 BC	

Kornforsyndeling og Kjernekorelasjon

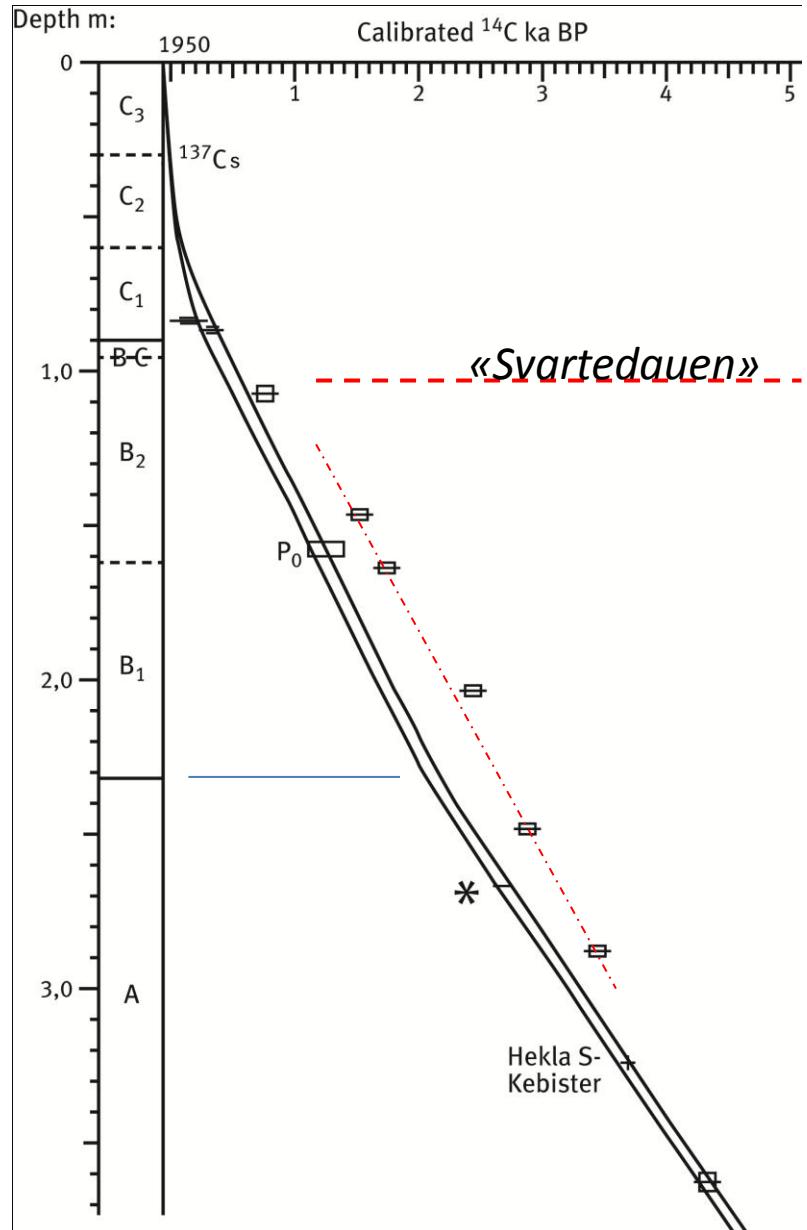

Magnetisk korrelasjon

Sedimentasjonsrater

Ratene er ukorrigerte,
naturlig vanninnhold.

mm/år:

7,5

1,5

0,85

0,65

0,60

Alder BP - kalibrert

40 år

ca. 200

Lille istid

Middelalder

Vikingtid

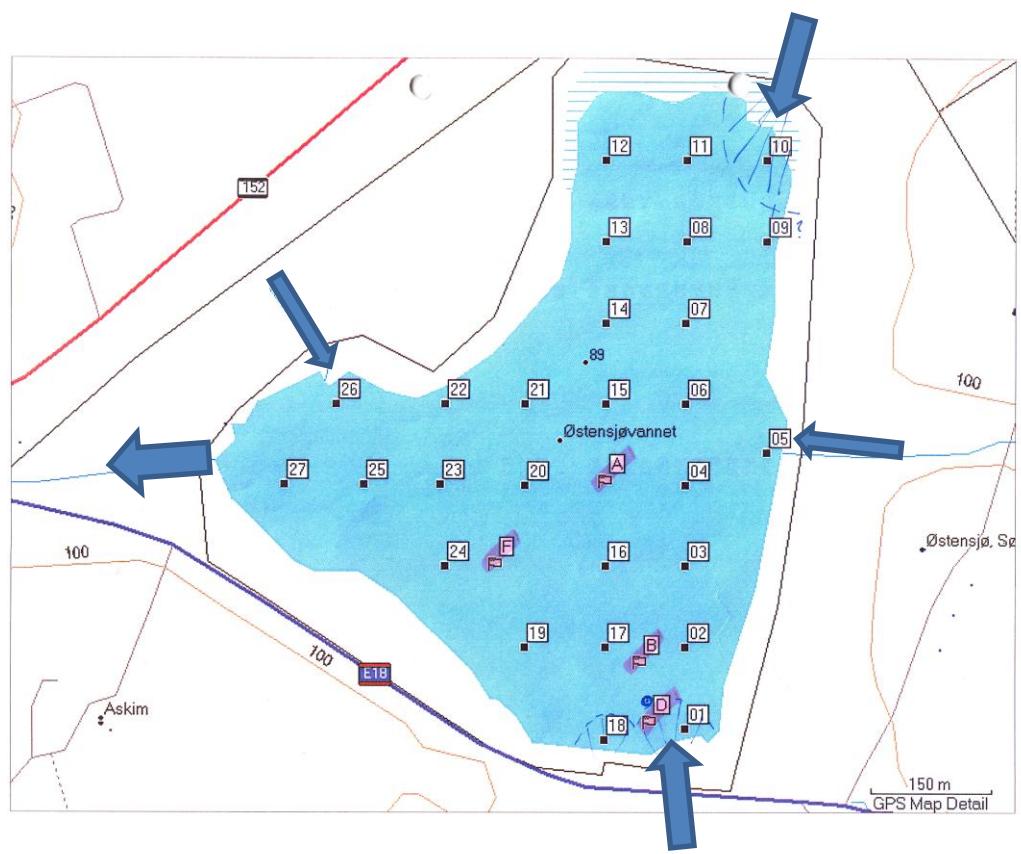
Romersk
Jernalder

ca. 1300

ca. 2500

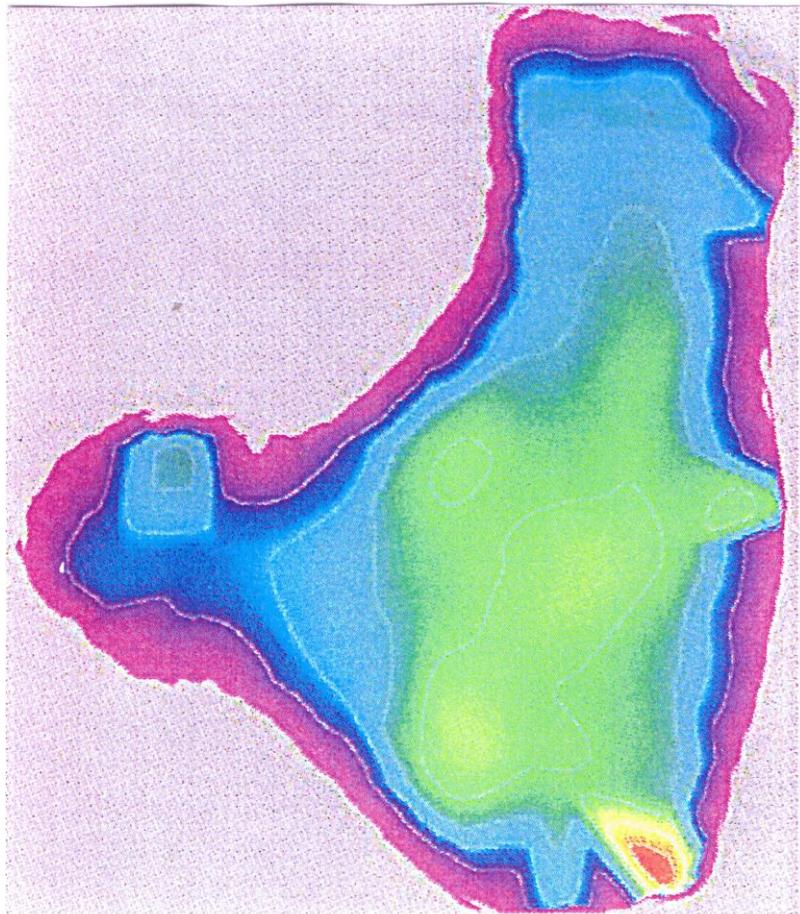
ca. 4500

Sedimentasjon siste 400 år (enhet C)

Tykkelsen av enheten er målt ved 31 pkt.
(100x100 m grid, GPS-lokalisert).

Overgangen mellom C og B kan bestemmes
innenfor < 5 cm – fra grå leire til mørk brun
leirgytte.

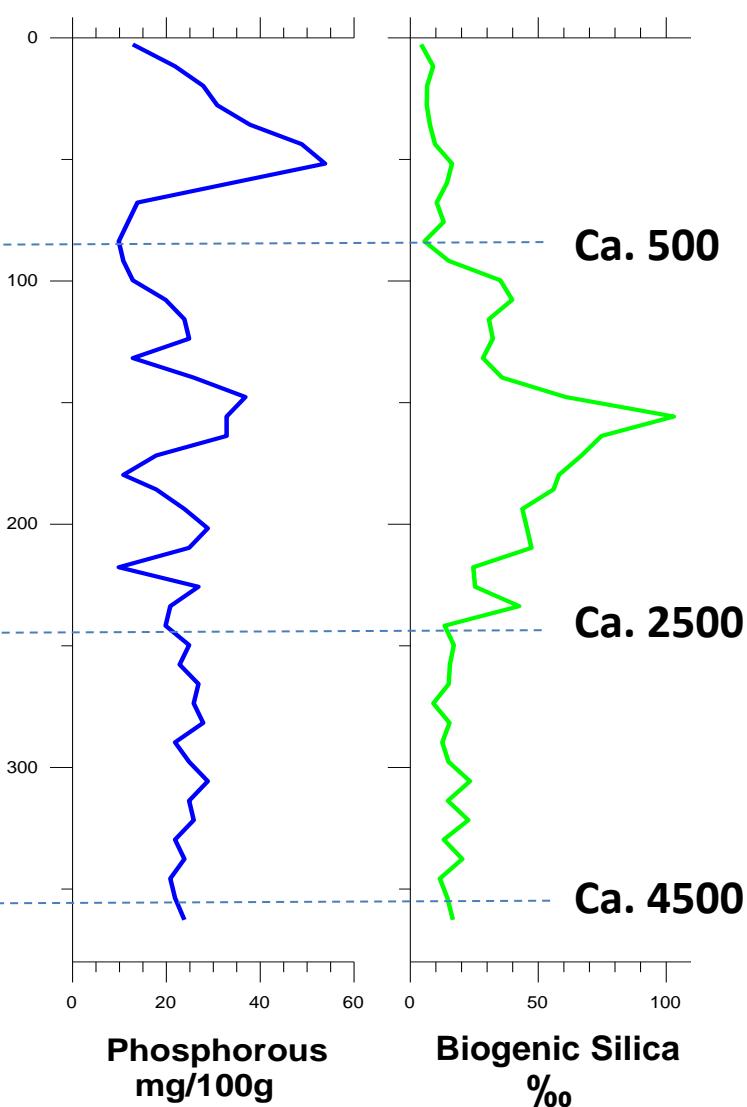
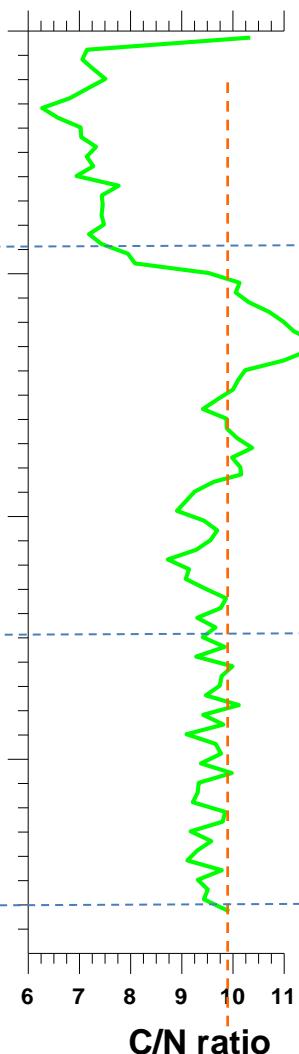
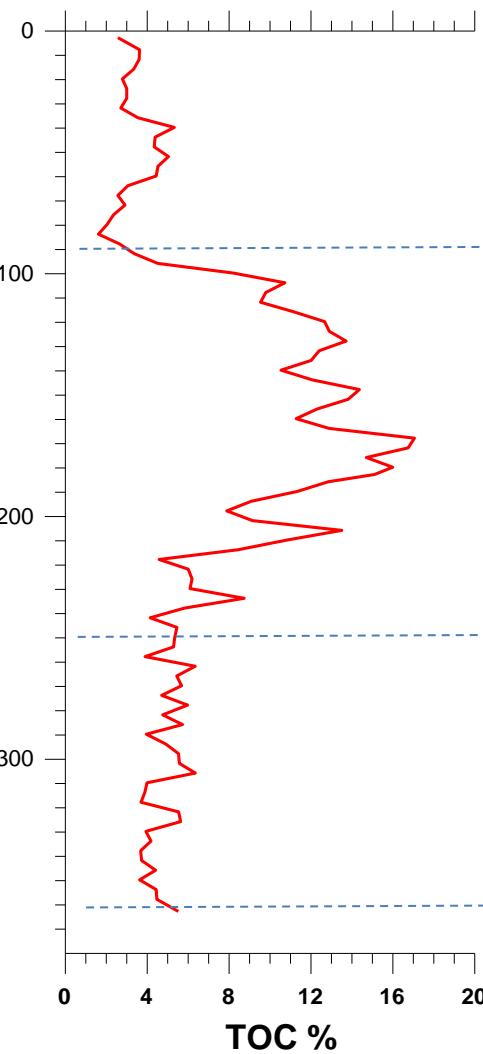
Tykkelsesvariasjon bestemt ved ‘kriging’.
Mørk blå; tykkelse < 50 cm
Lys blå; tykkelse 50- 70 cm
Grønn; tykkelse > 70 cm (opp til 1,1 m)
Rød & gul (søndre delta); opp til 2 m

TOC % -

C/N -

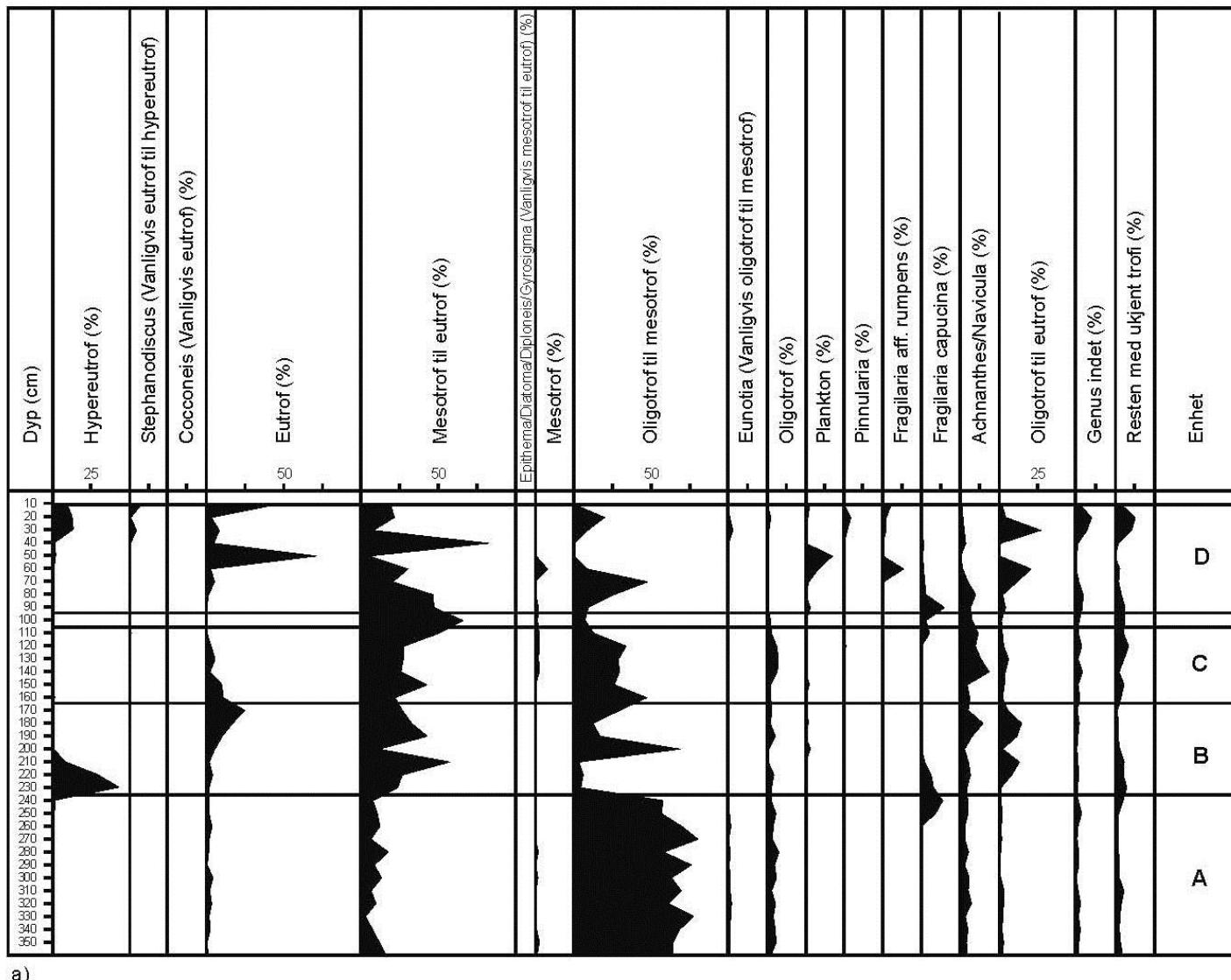
P mg/100g – Biogent silika %o

Depth in cm:

Diatomé-analyse

Eutrofi-klasser (ved R. Hendrickson)

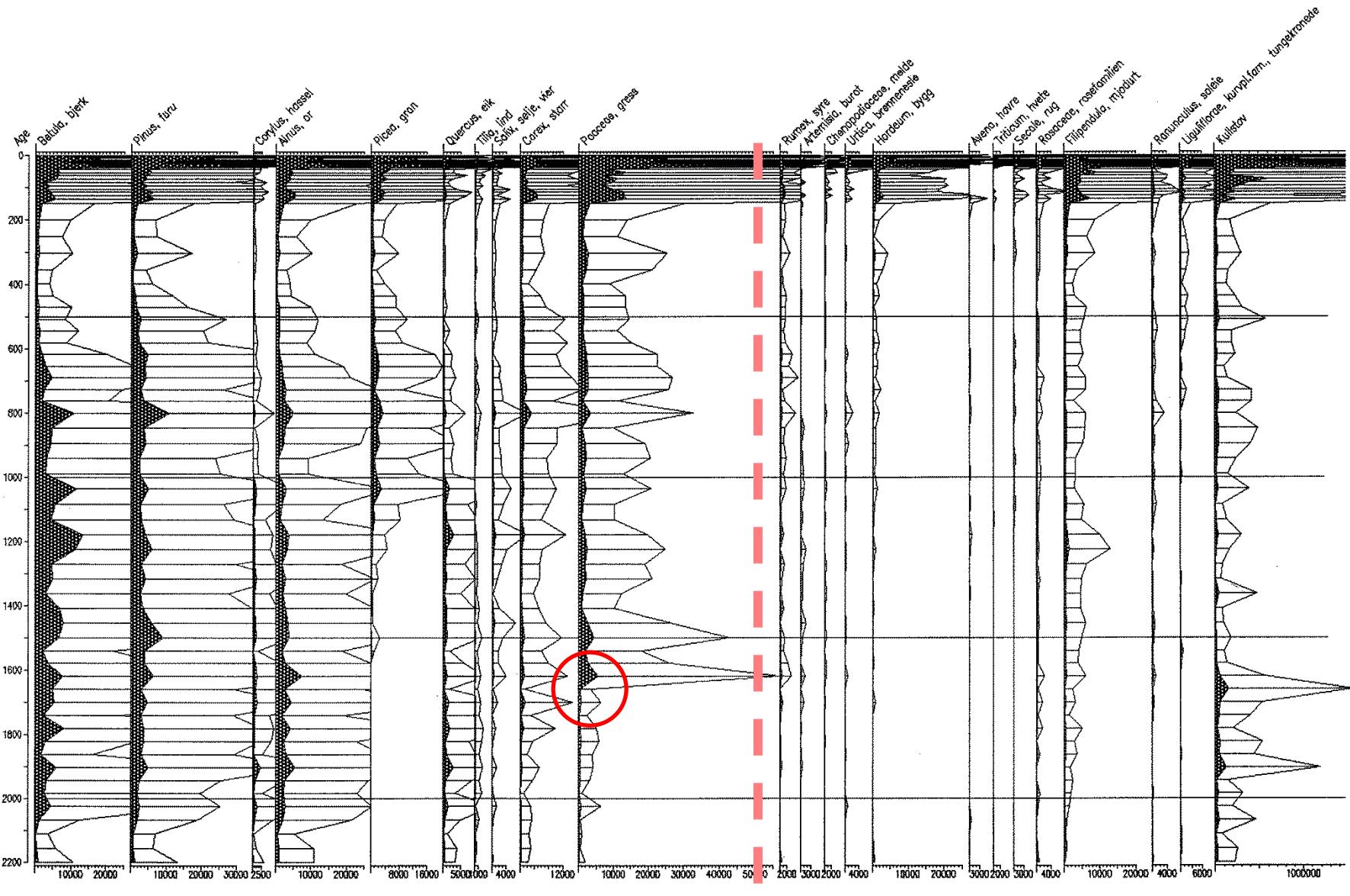

Ca. 400 før nå

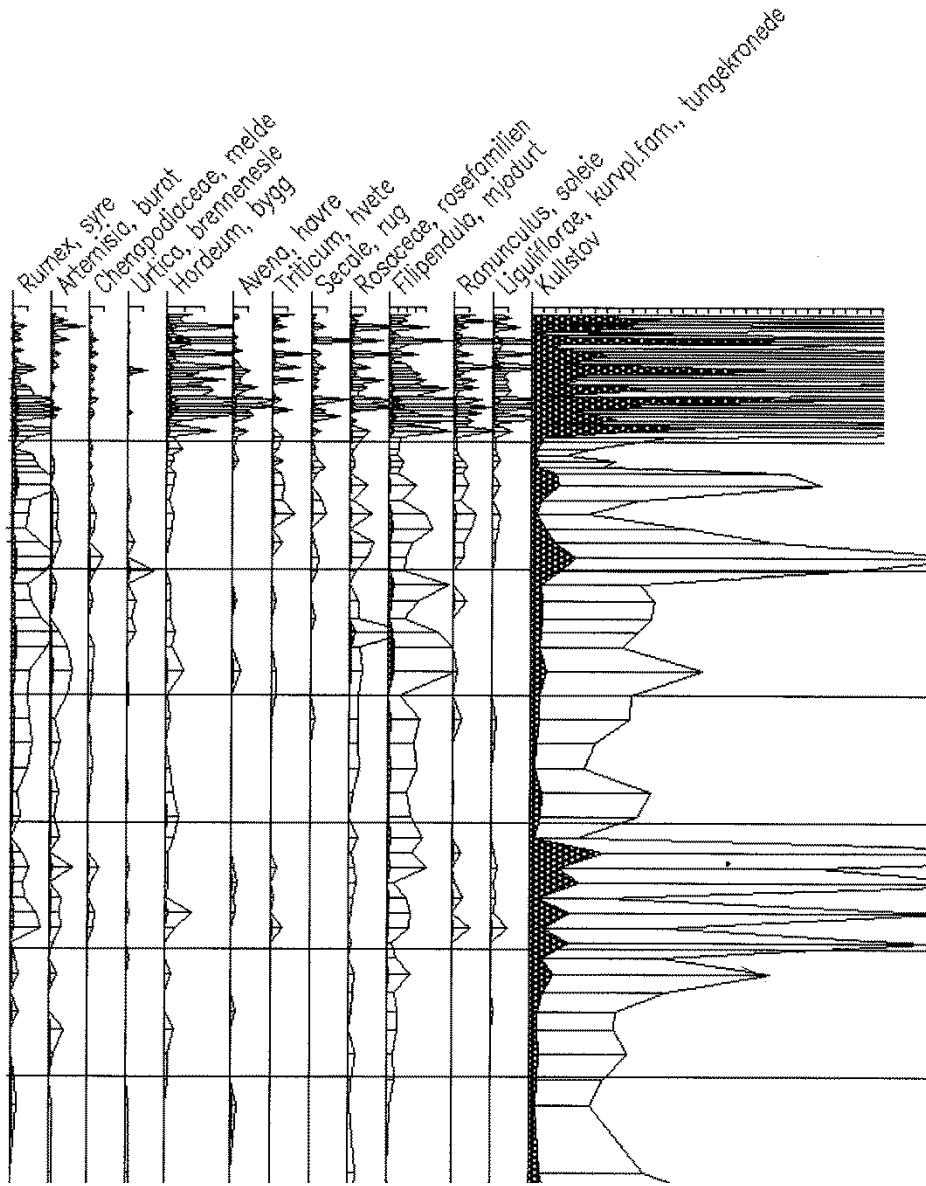
Ca. 2200 før nå

Pollenanalyse (ved Helge J. Høeg)

Endringer i nedbørsfeltet

Sandbruk rundt Østensjøvann

Ca. 500 år før nåtid

Ca. 950 år f. n. Middelalder
varmetid

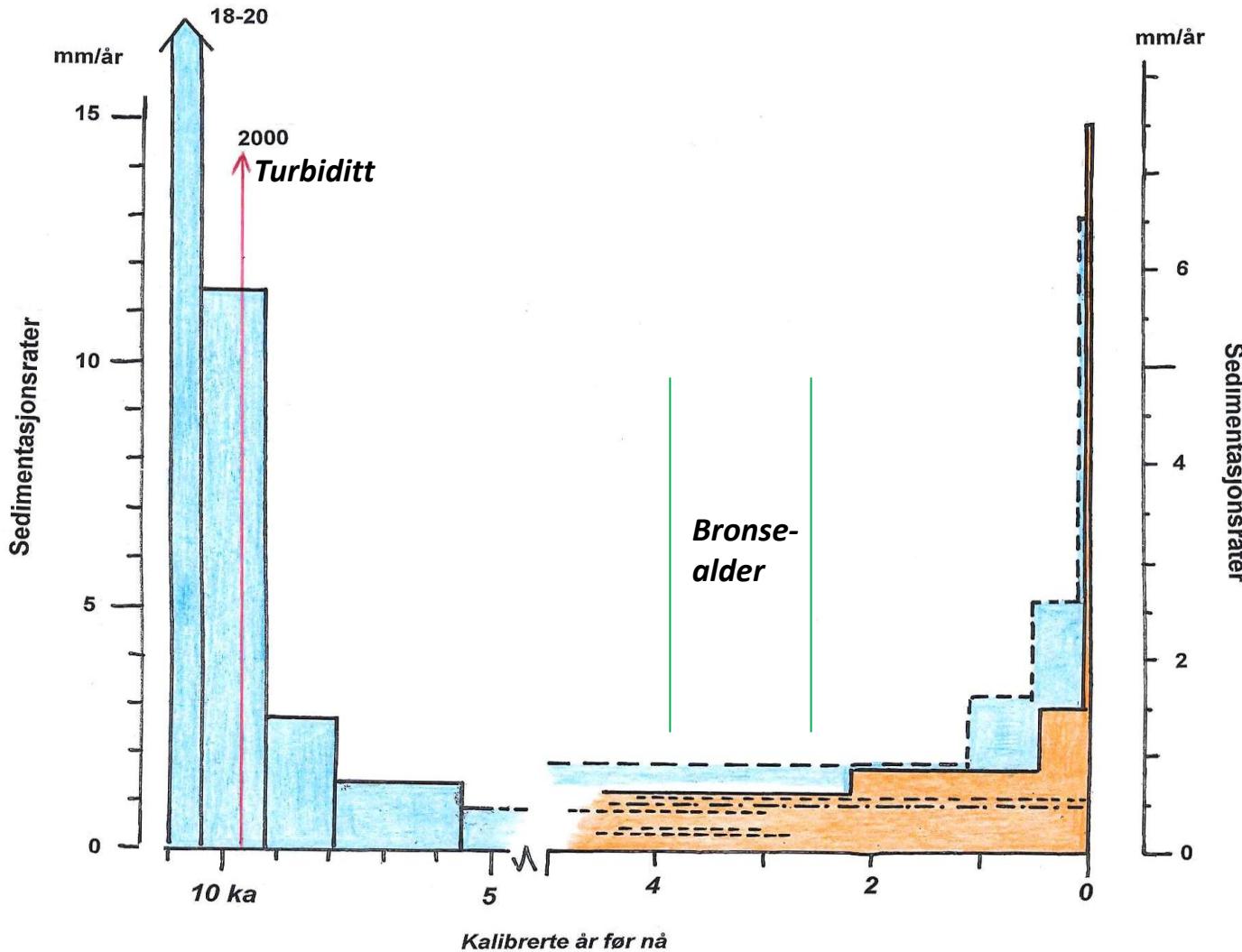
Ca. 2050 år f. n.

Romersk
jernalder

Ca. 2650 år f. n.

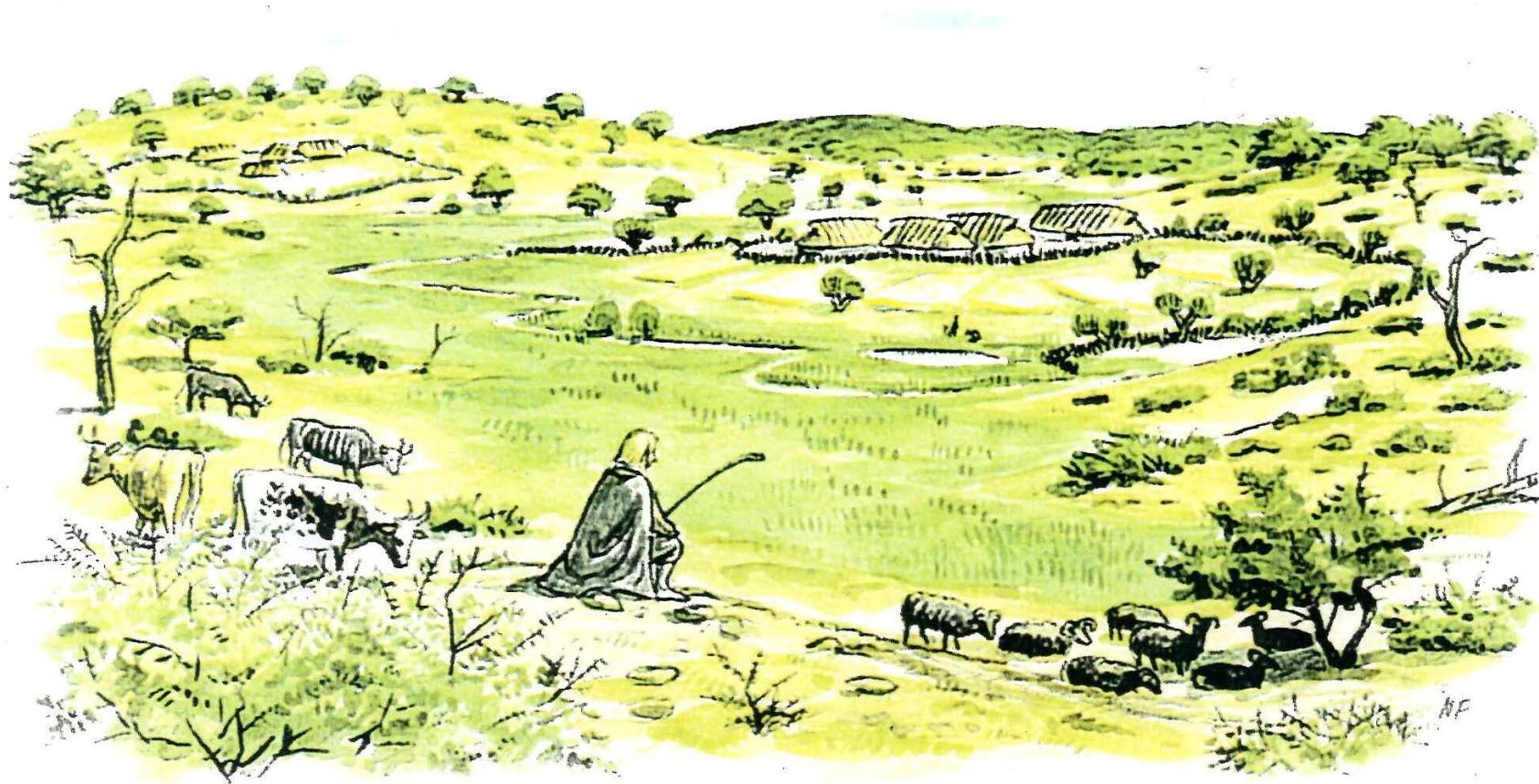
Middlere sedimentasjonsrater: Årungen - Østensjøvann

Beregnet med naturlig vanninnhold !

Skåne AD 1000

- reconstruction of the Viking Age landscape

Facts: Björn E. Berglund and Ronnie Liljegren

Artist: Nils Forshed

National Atlas of Sweden 1996
Dept. of Quaternary Geology
Lund University

Takk for oppmerksomheten